

ההכנה קודמת לעבודה

מאת-מיכאל זכריהו

חומש "ויקרא" מכונה בדברי רבותינו בשם "תורת כהנים", משום שחלק גדול ממנו עוסק בדיני הקרבנות ובמצוות המיוחדות לכהנים.

הגם שבעוונותינו הרבים חרב בית המקדש ואין אנו יכולים לקיים את עבודת הקרבנות הלכה למעשה, מכל מקום ודאי שתורתנו תורת אמת ונאמרה לדורות, וישנם לימודים גדולים ועצומים ומוטלת חובה על כל אדם ללמוד מכל פרשה ופסוק הלכה למעשה לימינו אנו.

אולם, ישנו ענין יסודי ומרכזי בעבודת הקרבנות אשר בהעדרו נראה שחסר בעצם ובמהות ענינו של הקרבן הנקרב על ידי האדם עד כדי שאפשר שמעשה הקרבנות, במקום לקבל שם של מעשה הקרבנות קרבן, ייחשב כמעשה קוף בעלמא.

א' זעירא של "ויקרא" – מה פשרה?

ונקדים:

הפסוק הראשון בו פותחת התורה לבאר את סדר הקרבנות הוא בפניית ה' למשה:

"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" (ויקרא א, א).

המילה הראשונה בפסוק, ובעצם בפרשה זו, היא "ויקרא", אלא שהמתבונן יראה כי האות אל"ף שבסופה מופיעה כאות קטנה משאר האותיות. ובלשון חז"ל נקראת "א' זעירא".

יש ליתן את הדעת, מדוע? מה סודה של אות זו?

להבדיל, אצל בלעם הרשע מצינו שנאמר "ויקר אלקים אל בלעם ויאמר אליו את שבעת המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבח" (במדבר כג, ד).

ואף בזה יש להתבונן, מדוע נאמר ויקר ולא ויקרא!? מה פשר אותו שינוי שלא מצינו כמוהו?

יתירה מזאת יש לדקדק, מדוע אצל בלעם לא מובאת כלל האות א'?

ושומה עלינו לבאר טעם החילוק בין "ויקרא" הנאמר בתחילת פרשתנו באות אל"ף קטנה לבין "ויקר" הנאמר בבלעם הנכתב בלא האות אל"ף כלל.

כמו כן יש להבין, מדוע נאמר "ויקר אלקים אל בלעם", המבטא לשון חשיבות בהזכרת שם ה' בקוראו אל בלעם, דבר שלא מצינו אף במשה, שאצלו נאמר בסתם "ויקרא אל משה" בלא שם ה'.

והדבר אומר דרשני!

להשוות נבואת משה אל נבואת בלעם – היתכן?

וכבר עמדו המפרשים ז"ל בדבר, נלך בדרכם בהארת העניין, ומהם נקח תוצאות חיים:

וכך פירש הכלי יקר:

"ויקרא אל משה וגו'. אל"ף של ויקרא קטנה כאילו נאמר "ויקר", וטעמו של דבר להשוות נבואת משה אל נבואת בלעם שנאמר בו לשון ויקר וכמ"ש (ספרי ברכה לט). ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אבל באומות קם, ומנו? בלעם, ואין הפירוש שיהיה בלעם שוה למשה בנבואה חלילה, אלא כך פירוש, שמשה השיג יותר ממה שהיה ראוי להשיג על פי הכנתו, כמ"ש (דברים לד, י) "אשר ידעו ה'", אשר ידע את ה' לא נאמר אלא לומר לך שהוא מצד הכנתו לא ידע את ה' על זה האופן כי אם ה' ידעו ונתן לו תוספות שפע בישראל, ר"ל בזכות ישראל.

וכל שאר נביאי ישראל כל אחד לא השיג יותר מכדי הכנתו, אבל באומות העולם קם אחר לכבודן של ישראל שהשיג יותר ממה שהיה ראוי להשיג על פי הכנתו, והנה מהידוע שכל מה שהנביא משיג את הראוי לו על פי הכנתו אותה נבואה דבוקה בו בעצם, והעצמות קנין דבוק לא יפרד ממנו, אבל כל מה ששיג יותר מכדי הכנתו זהו אצלו במקרה ולא בעצם ורק מתת אלהים הוא,

ע"כ נאמר לשון "ויקר" במשה ובבלעם להורות שהיו שוים בזה במה שהיתה בשניהם השגה מקרית נוסף על הראוי להם מצד עצמותם.

(כלי יקר ויקרא א, א)

הרי לנו מבואר מדבריו שלעולם - כל מה שיזכה האדם בהשגתו כאן בעולם המעשה - הוא אך ורק כפי הכנתו לאותו ענין.

ואף אם מדובר באדם גדול כנביא בישראל, כל השגתו ומדרגתו בנבואה תהיה נמדדת ונאמדת על פי רוב הכנתו אליה.

כגודל ההכנה – כך עומק ההשגה!

וכשם שכתב וחיזק הכלי יקר יסוד זה בהמשך דבריו:

"ובזה מיושב מה שפירש רש"י "ויקר" לשון ארעי ולשון טומאה, והיה די באחד מהם ליתן הבדל בין 'ויקר' ל'ויקרא', אלא לפי שרש"י סובר גם כן שנבואת משה היתה במקרה ולא בעצם מצד הכנתו, ולפי זה קשה לו למה לא נכתב 'ויקר' בלא אל"ף כלל? ע"כ בא כמתרץ ולומר לפי שלשון 'ויקר' משמע לשון ארעי, דהיינו המקרה, ומשמע גם לשון טומאה, וזה אינו שייך כלל כלפי משה חלילה, לכך נכתבה האל"ף אצל משה להוציאו מן לשון מקרה של טומאה, ומכל מקום נכתבה האל"ף זעירא לקרות 'ויקר' להורות שגם נבואת משה היתה ארעי ובמקרה מצד היותה נוסף על הכנתו כאמור ואיפכא ליכא למימר כלל". עד כאן.

יסוד הדברים אחד הוא –

כאשר יש הכנה - יש השגה!!!

זו תוצאה ישירה ובלתי נפרדת הנובעת מכך. חוץ ממקרים חריגים בהם הדגישה התורה ששונים הם במהותם.

כשם שהמזון הגשמי זקוק להכנה מיוחדת שיהא נח להתעכל ועצם האכילה צריכה להיות מסודרת באופן שתזין את הגוף, כן המזון הרוחני צריך גם הוא להיות מוכן ומסודר על פי כללים ותנאים מסוימים בכדי שיביא את התועלת הרצויה לנפש האדם.

בלעם - כמצורע שרוצה לדבר עם המלך...

אמנם, עדיין נותר לנו להבין, מדוע אצל בלעם נאמר לשון "ויקר אלקים אל בלעם" וכו', מה שלא מצינו דוגמתו במשה?

בדעת זקנים מבעלי התוספות (במדבר כג, ד) מצינו התייחסות לכך:

"מקשים העולם, מדוע בא הקב"ה לקראת בלעם ולא בא לקראת משה רבנו ע"ה אלא קוראהו כדכתיב "ויקרא אל משה"?! י"ל שזה משל למלך שיושב בפלטין שלו, בא מצורע אחד וקורא בשער שרוצה לדבר עם המלך, באו והגידו למלך. אמר המלך: אל תניחוהו ליכנס פן יטנף הפלטין שלי, אך אלך לדבר עמו חוץ, אבל כשאוהבו רוצה לדבר עמו אינו זז ממקומו ומניחו לבוא תוך חדריו ומדבר עמו".

מבואר שהופעת השכינה אצל בלעם (כביכול) אינה מורה על חשיבותו כלל אלא אדרבה, להיפך, מורה היא על פחיתותו!!! שהרי הדבר מראה כי הקב"ה אינו חפץ שיכנס ויבוא אליו, כאותו מצורע, אשר נמנע המלך מלהכניסו אצלו במחיצתו.

בלעם אמנם היה בעל השגות אך קיבלם על דרך עראי ומקרה כי מצד עצמו היה שפל שבשפלים שלא היה ראוי למאומה מצד הכנת עבודתו, ואפשר שמשום כך אף האות אל"ף לא הוזכרה בקריאת ה' אליו אלא רק בלשון 'ויקר' שמשמעותה טומאה ושפלות.

בעבודת ה' אין קיצורי דרך!!!

ואף בזה נמצא את עומק הלימוד בענין ההכנה הנדרשת בעבודת האדם להורות לדורות, כי אם נראה באחד הזמנים אי אלו אנשים שלמראית עין השיגו וקנו דעה או הגיעו למדרגה נעלה או קיבלו כוחות שונים ונדירים, כביכול, למרות שלא הכינו עצמם כראוי ולא עמלו להשיגם, אל לנו להתפתות אחריהם, אין לנו לטעות ולחשוב שקיימת אפשרות כזו, כיון שבאמת כל מה

שהשיגו לבטח בא ממקום של טומאה ושפלות, דרך עראי ומקרה. עלינו לדעת ברורות מעל כלל ספק כי זהו דבר חיצוני שאינו בר קיימא וממילא אינו מקור לדוגמא ולימוד כלל. בעבודת ה' אין קיצורי דרך!!! צריך לעמול להכין ואז משיגים! וכפי עמל ההכנה כך נזכה להשגה!! וכה כתב רבנו ירוחם זצ"ל ממיר במתק אמרותיו:

"משה קיבל תורה מסיני, זאת אומרת, על ידי קדושתו, טהרתו ופרישותו זכה לקבל התורה, כאילו שאחרי ההכנה היה מוכרח שתהיה קבלת התורה. והכנתו של משה רבנו הריהו בגדר לימודנו אנו, שאחרי הלימוד הוא כבר בגדר הכרח שנשיג החכמה. כמו כן היה בהכנת משה רבנו לקבל תורה, שאחרי ההכנה היה זה כבר בגדר הכרחי שתינתן לו תורה, כאילו שהבורא יתברך מוכרח ללמדו תורה ולפתוח לפניו כל המ"ט שערי בינה, וזה מורה על סוד החיבור שבין הבורא יתברך והאדם. על ידי הכנה יוקדת ההשפעה, וכל סיבה ומסובב הוא רק הכנה והשפעה. וההכנה הוא התחברות האדם עם קונה והיא קבועה בטבע כמו ההכנה של זריעה וקצירה. ויסוד זה הוא מצד חק התורה ולא משום ששכל האדם יכול להבינה".

(דעת חכמה ומוסר ח"א עמ' קעו)

בהיות האדם מוכשר ומוכן לקבל הטובה - אז ייטיב אליו ה'

כיון שמאמרנו כאן נסוב בענין החשיבות שבהכנה הנדרשת לכל עשיית דבר רוחני, ובפתח ספר תורת הקרבנות עסקינן, מן הראוי להביא כאן את דברי בעל החינוך בענין מעשה הקרבנות ומדבריו נשכיל ונבין את יסוד היסודות שבעבודה חשובה זו ואף עד כמה מוכרח הקדמת ההכנה שבה.

וכך כתב במצות בנין בית הבחירה:

"דע בני, כי כל אשר יגיע אצל השם יתברך בעשות בני אדם כל מצוותיו, איננו רק שחפץ השם להיטיב לנו, ובהיות האדם מוכשר ומוכן בעשיית אותן מצוות לקבל הטובה אז ייטיב אליו ה', ועל כן הודיעם דרך טוב להיותם טובים, והיא דרך התורה, כי בה יהיה האדם טוב. נמצא שכל המקיים והמקבל מצוותיו השלים חפצו באשר הוא ראוי אז לקבל טובתו, וכל שאינו מכין עצמו לכך, רעתו רבה, שידוע חפץ השם בזה, והוא יעשה מעשיו כנגד חפצו".

(ספר החינוך מצוה צ"ה)

ובהמשך דבריו שם הרחיב וביאר בתוספת נופך:

"והנחת הטעם הזה בענין הבית תחייב אותנו גם כן לסמוך אל הטעם הזה בעצמו לפי הפשט ענין הקרבנות ושבת עובדו וכלים יקרים ידועים. הלא אמרנו כי עיקרי הלבבות תלויין אחר הפעולות, ועל כן כי יחטא איש, לא יטהר לבו יפה בדבר שפתים לבד, שיאמר בינו ולכותל "חטאתי, לא אוסיף עוד", אבל בעשותו מעשה גדול על דבר חטאו, לקחת ממכלאותיו עתודים ולטרוח להביאם אל הבית הנכון אל הכהן וכל המעשה הכתוב בקרבני החוטאים, מתוך כל המעשה הגדול ההוא יקבע בנפשו רוע החטא וימנע ממנו פעם אחרת".

הקרבן - נפש תחת נפש

"וכעין זה הטעם מצאתי להרמב"ן זכרוננו לברכה על צד הפשט שכתב (ויקרא א, ט) בשם אחרים, וזה לשונו, כי בעבור שמעשה בני אדם נגמרים במחשבה ובדיבור ובמעשה, ציוה השם יתברך כי כאשר יחטא יביא קרבן ויסמוך עליו ידיו כנגד המעשה, ויתוודה בפיו כנגד הדיבור, וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה, וכרעים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלהים בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו, לולי חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכופר הקרבן, שיהיה דמו תחת דמו, נפש תחת נפש. וראשי אברי הקרבן כנגד

ראשי אבריו. והמנות להחיות בהן מורי התורה שיתפללו עליו. וקרבת התמיד בעבור שלא ינצלו הרבים מחטוא תמיד. ואלה הדברים מתקבלין מושכין הלב כדברי הגדה (שבת פז, א). עד כאן".

"ועוד נוסף דברים על צד הפשט, ונאמר כי מזה השורש ציונו האל להקריב לעולם מהדברים שלב בני אדם חומד מהם כמו הבשר והיין והפת, כדי שיתעורר הלב יותר עם העסק בהם, ולעני חייב להביא ממעט קמחו אשר עיניו ולבו עליו כל היום.

עניני הקרבן כולם לעורר מחשבות המקריב מה היו צריכים לעשות לו!!

"ועוד יש התעוררות אחר ללב בקרבן הבהמות מצד הדמיון שגוף האדם והבהמה ידמו בכל ענייניהם, לא יתחלקו, רק שבזה נתן השכל ולא בזה. ובהיות גוף האדם יוצא מגדר השכל בעת החטא, יש לו לדעת שנכנס בעת ההיא בגדר הבהמות אחר שלא יחלקם רק הוא לבדו. ועל כן נצטוו לקחת גוף בשר כמוהו ולהביאו אל המקום הנבחר לעילוי השכל ולשרפו שם, ולהשכיח זכרו, פליל יהיה, לא יזכר ולא יפקד תחת גופו, כדי לצייר בלבבו ציור חזק שכל ענינו של גוף בלי שכל אבד ובטל לגמרי, וישמח בחלקו בנפש המשכלת שחננו האל שהיא קיימת לעולם, וגם לגוף השותף עמה יש קיום בתחיה בסיבתה בלכתו בעצתה, כלומר שישמר מן החטא, ובקבעו בנפשו ציור זה, יזהר מן החטא הרבה. והבטיחה התורה שבמעשה הגדול הזה ובהסכמת עושהו שיתנחם על חטאו מלב ומנפש, תכופר אליו שגגתו".

בסגנון דומה אף שנה וקבע יסוד זה (שם מצוה קי"ז) במוחלט:

"עניני הקרבן כולם לעורר מחשבות המקריב, ולפי המעשה ההוא יקח דמיונותיו בנפשו".

כח הציור בנפש לתועלת האדם

ובמקום נוסף (מצוה קמ"ד) ראה לנכון להעמידנו על חשיבות העניין לגודל מעלתו: "כי ענייני הקרבן להכשיר מחשבות בני איש ולצייר בנפשם מתוך הפעולה שבין ידם רוע החטא וטוב דרכי הישר, על כן מהיות עיקר סיבתו של דבר המחשבות היה ראוי להיפסל במחשבה הנטויה בו מן הישר בכל מעשיו. וזה דבר ברור קרוב אל השכל למודה על האמת". דברי החינוך האמורים אינם צריכים חיזוק, בירור או ביאור, אלא מדברים הם בעד עצמם, להראותנו עד כמה הקפידה תורה שיהיה האדם מכין עצמו קודם עבודתו - עבודת הקרבנות - לצייר בנפשו ולהמחיש עד כמה חובה גדולה ועצומה יש לאדם לבוא עם ליבו אל מעשה ההקרבה, להבין ולהטמיע בקרבו שלאמיתו של דבר כל הענין אינו מעשה חיצוני של כילוי הקרבן ואיבוד ממונו אלא זהו ענין פנימי עמוק המהווה כח המדמה עצום של תהליך שהיה צריך להתקיים בו עצמו באופן שבא הקרבן ברחמי האל כתחליף לכך. כדי לחוש זאת דרושה ומוכרחת הכנה רבתי אצל האדם - בעל הקרבן. כי זה יסוד עבודת הקרבנות!

ובהעדר התבוננות זו חסר בעצם עבודת ההקרבה!!!

"נפש" כי תקריב קרבן

בהמשך פרשת ויקרא נאמר: "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה" וכו' (שם ב, א). והתמיהה כמו עולה מאליה, מדוע נקט כאן הכתוב בלשון "ונפש" כי תקריב? ובפרט שבתחילת הפרשה נאמר "אדם כי יקריב מכם קרבן לה" (א, ב). מה פשר השינוי? רש"י הביא את שדרשו חז"ל (מנחות קד, ב): "מה נשתנית מנחה שנאמר בה 'נפש' אמר הקב"ה: מי דרכו להביא מנחה? עני. מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני".

ובמדרש (ויקרא רבה ג, ד) מובא:

"נפש כי תקריב קרבן", מה כתיב למעלה מן הענין? "והסיר את מוראתו בנוצתה". אמר רבי תנחומא בר חנילאי: העוף הזה פורח וטס בכל העולם, ואוכל בכל צד, ואוכל מן הגזלות ומן החמסין. אמר הקב"ה: הואיל והזפק הזה מלא גזילות וחמסין, אל יקרב לגבי המזבח! לכך

נאמר "והסיר את מוראתו". אבל בהמה גדילה על אבוס בעלה ואינה אוכלת מכל צד, לא מן הגזלות ולא מן החמסין, לפיכך היא קריבה כולה, לכך נאמר "והקריב הכהן את הכל המזבחה". לפי שהנפש הזו גוזלת וחומסת, בוא וראה כמה צער וכמה יגיעה עד שיצא מאכלה ממנה: מפומא לוושטא, מוושטא לאיסטומכא, מאיסטומכא להמסיסא, מהמסיסא לבית כסיא, מבית כסיא לכרסא, מכרסא לבי מעיה, מבי מעיה לכרוכת קטינא, ומכרוכת קטינא לכרוכת עוביא, ומכרוכת עוביא לסניא דיבי, ומסניא דיבי לפטטרכה, ומפטטרכא לברא. בוא וראה כמה צער וכמה יגיעה עד שיצא מאכלה ממנה".

ההבדל בין העוף לבהמה, ומוסר ההשכל

דברי המדרש כאן באו ללמד את האדם מוסר עמוק ונוקב. להקריב את הזפק - מקום המשמש אצל העוף לאחסון המזון באופן זמני, בטרם עיכולו, אי אפשר כלל שהרי מלא הוא בגזילות וחמסים. אך בבהמה, שונה הדבר, היא קריבה כולה, על כל איבריה, על גבי המזבח, ומדוע? מפני שהיא גדילה על אבוס בעליה ואינה גוזלת כלל, ודוקא ממנה בא המוסר הגדול לאדם המקריב אשר נפשו נמשכת אל הגזל והחמס שיסתכל על הבהמה וילמד ממנה, יראה ויתבונן כמה צער עוברת הבהמה בתהליך עיבוד מאכלה בבני מעיה, ומזה יבין מה היה צריך הוא עצמו לעבור כאשר בני מעיו ניזונים ח"ו מן הגזל ומהחמס, ובזה יקח מוסר לעצמו. הוא שאמרנו לעיל, ללא הכנה אין התבוננות, וממילא כשחסר בהתבוננות חסר במהות הקרבנות.

כוונתנו בתפילה - כלות הנפש אל האלקים וכניעתה לפניו

ואנו, שאין לנו קרבנות, במה נדע איפוא כיצד ליקח מוסר? בימינו איננו יכולים להקריב קרבנות, אך אמרו חז"ל "תפילות במקום תמידין תיקנום". ומכיון שתפילה - במקום הקרבנות עומדת, חובתנו להכין עצמנו כראוי קודם גישתנו אל עבודה פנימית ועמוקה זו, עבודה שבלב. לדעת כי עיקר מהות התפילה איננה תלויה באמירת המילים גרידא אלא בכוונת הלב, כמו שהודיענו רבנו בחיי בחובות הלבבות (שער שמיני, שער חשבון הנפש): "וראוי לך, אחי, שתדע, כי כוונתנו בתפילה אינה כי אם כלות הנפש אל האלקים וכניעתה לפניו עם רוממותה לבוראה ושבחה והודאתה לשמו והשלכת כל יהביה עליו".

בגד מיוחד לתפילה - "היכון לקראת אלהיך"

אזכרה ימים מקדם, עת הייתי מתלווה לסבי הצדיק רבי יעקב זכריהו זצ"ל בדרכו מביתו לבית הכנסת, זכורני כיצד קודם יציאתו להתפלל, היה נוהג להחליף את כובעו ובגדו העליון לאלו המיוחדים לתפילה, ולעולם היו הם שמורים ומיועדים אך ורק לצורך התפילות. ולימד אותנו בזה עד היכן שיעור ההכנה שראוי לאדם לנהוג לפני קיום מצוה, ודאי שהכל תלוי כאמור בגודל החשיבות אשר יש לאדם בדבר עצמו, אשר ממילא גוברת הכנתו בענין, וכאשר ישיג מעלתה של תפילה ומה רבה חשיבותה בעולמו של יהודי, שחשובה היא כעבודת הקרבנות, אזי ידע כי כשם שבהבאת הקרבן נאמר "נפש הוא מקריב", והקרבת נפש לא שייכת ללא הכנה והתבוננות, כמו כן עבודת התפילה מוכרח שיקדם לה הכנה הראויה. האיש שחי בקדושה - מרומם את החומר, וכמו שביאר הרמח"ל (מסילת ישרים פרק כו) שהאיש המתקדש בקדושת בוראו, אפילו מעשיו הגשמיים חוזרים להיות ענייני קדושה ממש.

בזמן הגר"א, היה דיבוק שהיו שומעים ממנו הנוכחים ששיבח את מעלת הגר"א מאוד, וכששאלו אותו: הרי הגר"א אינו מסתגף? ענה בתשובה מזעזעת: מהאכילה שלו אנו פוחדים עוד יותר מאשר מהסיגופים!!! (ספר "דבר בעתו" ויקרא, עמ' 135).

האבות הכינו את ישראל לגלות מצרים

בספר מכתב מאלהו (חלק ב' עמ' 230) מרחיב המשגיח הגה"צ הרב דסלר זצ"ל בענין החשיבות שבהכנה מבעוד מועד של ערכים רוחניים, וכיצד אף אבותינו הקדושים דאגו לעשות הכנות לעם ישראל כולו קודם גלות מצרים בכדי שיהיה להם את הכוחות והיכולות לעמוד במצבים קשים כגון אלו.

כהוכחה לכך הוא מציין את דברי הספורנו על הפסוק "וישאו בני ישראל את יעקב אביהם" (ויגש מו, ה), שיש לתמוה לכאורה מפני מה נקראו השבטים באותו פסוק 'בני ישראל' ואילו אביהם מוזכר בשם 'יעקב', מה פשר השינוי?!

וכתב לבאר, "שהיו צריכים מכאן ואילך להיותם עם בני ישראל להשתרר עם אלהים ועם אנשים. כי יעקב נקרא בשם 'ישראל' כדי שיוכל לעמוד ולהתייצב נגד המתקוממים עליו (עי' ספורנו שם לה, י). וממילא, גם עם ישראל עתידים להיות מתקוממים בלכתם עתה אל אדמת נכר, ואשר על כן קראם הכתוב "בני ישראל".

וכוונתו מבוארת לאור האמור, שהיו צריכים לעלות אל בחינת בני ישראל ולא רק להישאר בבחינת בני יעקב למען יוכלו להחזיק מעמד בגלות. ושורש הענין טמון ביסוד שאת יתדותיו תמכנו לעיל - ההכנה - **תנאי מוכרח** להמשך הדרך!!!

לשאול את השאלות הנכונות בזמן הנכון!

וכשנתבונן בדברים במבט רחב יותר נראה שלא רק במצוות מיוחדות יש בהן חשיבות או שימת דגש על ענין ההכנה קודם עשייתן אלא כל מהות חיי היהודי כאן בעולם הזה היא בעצם בחינה של הכנה לעולם הנצח. וידועים בזה דברי חז"ל:

"עולם הזה דומה לפרוזדור עולם הבא דומה לטרקלין התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין".

(אבות פ"ד משנה טז)

פרוזדור הינו מקום מעבר. הוא אינו משמש כיעד בפני עצמו. הטרקלין, הנמצא בסופו של הפרוזדור, הוא היעד האמיתי.

משל זה ממחיש את מקומם האמיתי של העולם הזה והעולם הבא בסולם הערכים של היהודי העובד את בוראו, ומצביע על היחס ביניהם. עולמנו הינו עולם התפקיד והניסיון. העומד בניסיון, הוא זה שזוכה לצלוח את העולם בהצלחה ולהגיע אל היעד. לעומתו, מי שכשל בפרוזדור, היעד נותר בעבורו רחוק ובלתי ניתן להשגה.

המשל מבטא גם את ייחודו של העולם הזה ואת חשיבותו. ניתן להיכנס לטרקלין רק בדרך אחת ויחידה - דרך הפרוזדור. מכאן נובעת חשיבותו של מעבר זה. רק בו ניתן להשיג את המפתחות לפתיחת דלתו של הטרקלין הנכסף.

והדברים מבהילים עד למאוד!!!

יתכן מצב בו יעברו חיי האדם כאן עלי אדמות ללא ההכנה הראויה להתקין עצמו בפרוזדור ובכך עלול הוא לאבד ח"ו את כל תכלית קיומו לשמה נברא.

מן הראוי עוד להאריך בערך הדברים אך אין כאן המקום, אולם ללא ספק כל אדם, יהיה אשר יהיה, אם יהודי הוא, עליו לשאול את עצמו את השאלות הבאות.

כפי שזעק מרן הגרא"מ שך זצוק"ל באחד מדרשותיו המפורסמות:

מה הן השאלות שחייב האדם לשאול עצמו בכל עת?

כשהאדם מתעורר בבוקר, ורואה לפניו את הבריאה המוכנה לשרת אותו ולספק את כל צרכיו, הרי הוא, באופן טבעי, צריך להציב לפניו את השאלות הבאות:

א. מי עשה דברים אלו עבורי?

ב. מדוע הכינם עבורי?

ג. מה הן ציפיותי ממני?

שלשת השאלות הללו, חייב האדם לשאול את עצמו בכל צעד וצעד מחייו. הן האדם, חי, נושם, אוכל, ונהנה, והשאלות הללו מתחייבות מההגיון הבריא הנטוע בראשו של כל אדם.

מי שמתעלם משאלות אלה, הרי הוא בורח מהמציאות, והסיבה היחידה לבריחתו היא: הרצון להמנע מלהגיע למסקנות המתחייבות משאלות אלה. לעומת זאת, האדם השואל את עצמו תדיר שאלות אלה, ומגיע בעקבותיהן למסקנה כי יש בורא עולם שברא בריאה זאת בעבורו, יודע גם כי הבורא מצפה ממנו שיכיר בו וינהג לפי רצונו. מי שחי לאור שלשת השאלות הללו, שמח לגלות, כי הבריאה כולה היא אוצר של הזדמנויות שניתנו לאדם לגדול ולהתפתח.

אדם זה חש כי יש ייעוד לחייו, וכי ההטבה הגדולה ביותר שיש לו בחייו, היא ההזדמנות לבנות את אישיותו ולצקת בה תוכן, ההופך את מערכת החיים למערכה של תפוקה רוחנית מאושרת. שוב אין הוא חושב "איך להנות מהחיים" אלא "איך לנצל את החיים!" ואזי זוכה הוא שכל חייו הם בגדר הכנה ראויה לקראת אותו אושר ואור אין סופי השמור לו לעתיד לבוא.

ובחינה נוספת בדברים:

לא רק שמקבל שכר, אלא זוכה הוא לקבל שכר שמגיע לו בדין ולא שכר שהוא בחינת נהמא דכיסופא, לחם חסד.

וההבדל ביניהם עצום!! עד כדי שכל תכלית קיומנו ועבודתנו בעולם הזה הוא מחמת שרצון הבורא אשר כולו טובה וברכה היאך להיטיב עמנו באופן המרבי ביותר, והוא שניטול שכר בדין ולא בחסד.

מדוע ירדה הנשמה לעולם הזה?

וכפי שלמדנו מדברי מרן הבית יוסף אשר שאל את המלאך שהיה מתגלה אליו ("מגיד מישרים" פרשת בראשית), מה הענין בעבורו ירדה הנשמה לעולם הזה, הלא לפני שירדה לעולם היתה יושבת תחת כסא הכבוד ונהנית מזיו השכינה, וכשירדה לעולם אם תקיים מצוות ומעשים טובים, הרי תחזור שוב תחת כסא הכבוד ליהנות מזיו השכינה כפי שהיתה מתחילה, ואם כן אפוא לשם מה באה לעולם? וכי כדי לחזור לאותו מקום שמשם באה? וענה לו המלאך, שהקב"ה הוא תכלית הטוב, והוא רוצה להיטיב עם בריותיו טוב מושלם, והדבר ידוע שאדם שאוכל לחם חיים, לחם חסד, אינו יכול להסתכל בפני מיטיבו, וה' יתברך רוצה להיטיב איתנו טוב מושלם, הוא רוצה שנקבל את שכרנו בדין ובזרוע, לא לחם חיים, לא נהמא דכיסופא, לכן הוריד אותנו לעולם הזה כדי שנעמול בתורה ובמצוות ונקבל שכר בדין.

תכלית בריאת האדם – במשנת הרמח"ל

ובכדי לקבוע מסר נצחי זה על לוח ליבנו יש בנותן טעם לציין את שכתב הרמח"ל במסילת ישרים ודבריו נאמנו מאוד:

"ותראה באמת שכבר לא יוכל שום בעל שכל להאמין שתכלית בריאת האדם הוא למצבו בעולם הזה, כי מה הם חיי האדם בעולם הזה? או מי הוא ששמח ושליו ממש בעולם הזה? ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה ורהבם עמל ואון, בכמה מיני צער וחלאים ומכאובים וטרדות, ואחר כל זאת, המות. אחד מני אלף לא ימצא שירבה העולם לו הנאות ושלוה אמיתית. וגם הוא, אילו יגיע למאה שנה כבר עבר ובטל מן העולם.

ולא עוד אלא שאם תכלית בריאת האדם היה לצורך העולם הזה, לא היה צריך מפני זה שתנפח בו נשמה כל כך חשובה ועליונה שתהיה גדולה יותר מן המלאכים עצמם, כל שכן שהיא אינה מוצאת שום נחת רוח בכל עינוגי זה העולם. והוא מה שלמדונו זכרונם לברכה במדרש קהלת, זו לשונם (קהלת רבה ו, ו) וגם הנפש לא תמלא, משל למה הדבר דומה, לעירוני שנשא בת מלך, אם יביא לה כל מה שבעולם, אינם חשובים לה כלום, שהיא בת מלך, כך הנפש, אילו הבאת לה כל מעדני עולם, אינם כלום לה, למה? שהיא מן העליונים".

והוא מסיים את מוסרו הנוקב בכלל העולה מתוך האמור:

"נמצינו למדים, כי עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעמוד בנסיון, והנאות העולם אין ראוי שיהיו לו אלא לעזר ולסיוע בלבד שיהיה לו נחת רוח וישוב דעת למען יוכל לפנות לבו אל העבודה הזאת המוטלת עליו. ואמנם ראוי לו שתהיה כל פנייתו רק לבורא יתברך, ושלא יהיה לו שום תכלית אחר בכל מעשה שיעשה אם קטן ואם גדול אלא להתקרב אליו יתברך ולשבור כל המחיצות המפסיקות בינו לבין קונו".

(מסילת ישרים פרק א)

עלה בידינו לראות עד כמה יסודית וחשובה היא הכנת האדם את עצמו כאן בעולם הזה להיות כלי ראוי ומוכשר לקבל את שכרו בדין בעולם האמת שהרי התבאר שאין זה רק בגדר מעלה בלבד אלא יש בזה חשיבות עצומה כדבר מוכרח ויסודי ממש אשר בו מונח כל עצם מהות עבודתו שאם לא כן מדוע נברא?!

מה חושבים כשבאים לבית הכנסת?

פעם אחת עלה הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל על הבימה בבית הכנסת בלונדון ואמר לבעלי בתים:

אגיד לכם מה אתם חושבים כשאתם באים לבית הכנסת, ומה דוד המלך ע"ה חשב...
כשאתם באים לבית הכנסת אתם חושבים, שכעת, בבואכם לבית הכנסת אתם עושים את הטובה הכי גדולה לריבונו של עולם... ואילו דוד המלך אמר, **"ואני ברוב חסדך אבוא ביתך"**..
מה שאני זוכה לבוא לבית ה', לבית הכנסת, זה ברוב חסד ה'!!
המשיך הרב אברמסקי ואמר:

הנה אני בא עכשיו מבית החולים, אנשים שוכבים שם בכל המחלקות, כמה כל אחד מהם היה מוכן לשלם כדי שיוכל לקום מהמיטה... להשתחרר מהאזיקים שכובלים אותו ומהמוניטור שהוא מחובר וכו', לקום, להתלבש, וללכת לבית הכנסת אפילו כדי להתפלל רק תפילת מנחה אחת!!!
כמה האדם היה מוכן לשלם עבור זה... (המעשה מובא בספר אהל משה ויקרא עמ' טו).
"ואני ברוב חסדך". זה ההרגש שצריך להיות לבן אדם!
יזכנו ה' להיטיב דרכינו, ויהיו אמרינו לרצון לפני אדון כל.